

BIBLIOTECA JUST M. CASERO

Barri de Pont Major
Pl. de l'Om, 1
17007 Girona
Tel. 972 211 370
bibliojcasero@ajgirona.org

BIBLIOTECA ERNEST LLUCH

Barri de Palau
Saragossa, 27
17003 Girona
Tel. 972 426 368
bibliolluch@ajgirona.org

BIBLIOTECA SALVADOR ALLENDE

Barri de Santa Eugènia
Montseny, 74-78
17006 GIRONA
Tel. 972 232 715
biblioallende@ajgirona.org

BIBLIOTECA DE TAIALÀ

Carretera de Tialà, s/n
17007 GIRONA
Tel. 972 213 315
bibliotaiala@ajgirona.org

www.ajuntament.gi/biblioteques

INFORMACIÓ

2005
**ANY DEL
llibre**
I LA LECTURA

Guia de lectura

Cervantes

Miguel de Cervantes Saavedra nasqué a finals de setembre de 1547 a Alcalá de Henares, fill d'un humil *hidalgo* que practicava la cirurgia. Sembla que estudià amb els jesuïtes a Salamanca i a Madrid. El 1569 fou acollit a Itàlia pel cardenal Acquaviva i lluità dos anys més tard a Lepant. En la famosa batalla el feriren d'una mà i en perdé part de la mobilitat, però, a diferència del que diu la llegenda, no quedà manc. En el viatge de tornada a Espanya els corsaris turcs el capturaren i estigué cinc anys en captivitat. Després de diferents temptatives d'evasió fallides, els frares trinitaris pagaren el seu rescat i, aleshores, un cop a casa, intentà anar a Amèrica, però no obtingué el permís de les autoritats. El 1584 es casà amb Catalina de Salazar, de dinou anys, i treballà de recaptador d'impostos sense gaire sort. Mentrestant, intentà reeixir com a home de lletres i el 1585 publicà la novel·la la *Galatea*, això no obstant, ell volia triomfar en el camp de la poesia i, sobretot, en el del teatre, però en aquest darrer es topà amb la vasta figura de Lope de Vega, enemic declarat de Cervantes. El 1605 publicà la primera part d'*El ingenioso hidalgo don Quijote de la Mancha* i obtingué, aquí sí, el reconeixement del públic. Deu anys més tard, entre dificultats pecuniàries, i després d'haver escrit les *Novelas ejemplares*, *El viaje al Parnaso* i algun poema, publicà la segona part d'*El ingenioso caballero don Quijote de la Mancha*. Morí a Madrid el 22 d'abril de 1616 en la més absoluta pobresa. El 1617 s'imprimeix a Barcelona la primera edició de les dues parts del Quixot.

Els llibres de cavalleries

Més d'una vegada, el mateix Cervantes va insistir que el propòsit d'escriure la seva novel·la més celebrada era el de divertir el lector i fer-li passar una bona estona. El *Quixot* és una obra satírica i burlesca i així fou rebuda per la majoria dels seus contemporanis; una obra on es parla dels llibres de cavalleries, i molt sovint s'hi discuteix i s'hi polemitzar. Ara bé, sembla que, més que desacreditar un gènere literari, el cavalleresc, Cervantes volia caricaturitzar l'heroisme que apareix en la majoria de relats de la literatura cavalleresca medieval, i evitar la confusió entre l'heroi de veritat i el fabulós. El protagonista de la novel·la, don Quijote de la Mancha, és un lector entusiasta de les històries de cavallers, dracs, princeses, monstres, gegants, mags i encanteris, fins a arribar al punt que perd el senderi, *“se le pasaban las noches leyendo de claro en claro, y los días de turbio en turbio; y así, del poco dormir y del mucho leer se le secó el cerebro, de manera que vino a perder el juicio”*. I heus ací bona part de la gràcia i de la immortalitat de l'obra: les sortides i peripècies d'un *hidalgo* il·luminat acompanyat del seu fidel escuder. Don Quijote creia que tot el que havia llegit en els llibres era veritat històrica, que havia passat realment, i que encara, llavors, a principis del segle XVII, era possible ressuscitar la vida dels *caballeros andantes* d'antany tenint en compte *“los agravios que pensaba deshacer, tuertos que enderezar, sinrazones que emendar y abusos que mejorar y deudas que satisfacer”*. Després de la primera sortida, quan don Quijote és armat cavaller per un hostaler i torna a casa, baldat i masegat, la neboda de l'*hidalgo* avisa el mossèn i el barber, els quals, sense més demora, escruten i esporguen la seva biblioteca. Pocs llibres se salven de la foguera, només *Amadís de Gaula*, *Palmerín de Inglaterra*, *Tirant lo Blanch* i algunes novel·les pastorals.

Alonso Quijano somia don Quijote

En el primer capítol de l'obra i en altres moments es fa la descripció física del protagonista: “*de complexión recia, seco de carnes, enjunto de rostro..., alto de cuerpo, estirado y avellanado de miembros, entrecano, la nariz aguileña y algo corva, los bigotes grandes, negros y caídos*”.

L'armadura rovellada que fa servir és dels seus avantpassats, dels besavis, per tant, del segle XV, i per casc duu un bací de llautó que feien servir els barbers. La seva muntura és un cavall vell i escardalenc que anomena *Rocinante (rocín antes)*, que amb prou feines pot aguantar el seu genet. I vuit són els dies que Alonso Quijano triga a trobar-se un nom de cavaller, *Quijote*, un nom que rima amb *estricote, pipote, azote* o *cogote*, i que pròpiament deriva de la paraula catalana *cuixot*, la part de l'armadura que cobreix la cuixa. Com tot bon cavaller, don Quijote està enamorat d'una dama a qui s'encomana en els mals tràngols i a qui ofereix les seves victòries, aquesta dama és una moessa de pagès “*de muy buen parecer*” que es diu Aldonza Lorenzo, natural d'un poblet manxec proper, i així neix Dulcinea del Toboso.

Don Quijote fa tres sortides al llarg de la novel·la, la primera la fa sol i dura tres dies; la segona, ja acompanyat de Sancho Panza, dura uns dos mesos, i aquí s'acaba la primera part de l'obra. La tercera sortida dura uns quatre mesos i és tota la segona part del llibre, publicat el 1615.

Sancho Panza

Don Quijote no podia vagar sol per aquells mons de Déu i en la segona sortida ja va acompanyat de Sancho Panza, *“un labrador vecino suyo, hombre de bien –si es que este título se puede dar al que es pobre–, pero de muy poca sal en la mollera”*. Tanmateix, Sancho Panza no sempre serà així, anirà evolucionant al llarg de la novel·la, no només perquè l'escriptor l'anirà perfilant i matisant, sinó també perquè s'anirà contagiant de la bogeria del seu amo. Sancho decideix acompanyar don Quijote en qualitat d'escuder, encara que no sàpiga gaire bé què significa, i sobretot, enllaminat per la promesa de guanys i botins que don Quijote obtindrà de les seves aventures. A partir del capítol 7 apareix en l'obra la parella immortal i amb ella, els seus diàlegs constants, divertits i suculets, els quals permetran conèixer els dos personatges i evidenciar el contrast entre el somni cavalleresc i la realitat tangible, la bogeria idealitzadora i la sensatesa elemental, la ingenuïtat i la sorruderia no exempta de picardia. Fins i tot, les dues figures es contrasten, una, alta i seca damunt d'un cavall vell, l'altra, petita i rabassuda damunt d'un ase camacurt.

Quixotades

Segons el diccionari una quixotada és l'acció pròpia d'un quixot, és a dir, un home que, per punt, per ideal, és emportat a empreses temeràries, desproporcionades a les seves forces, a què ningú no el demana. Aquí veiem algunes quixotades cèlebres:

- Per armar-se cavaller don Quijote entra en un hostel que confon amb un castell, pren dues prostitutes com a donzelles, el porquerol pel trompeter que anuncia la seva arribada i l'hostaler sorneguer com el governador del castell. La cerimònia és una burla, però don Quijote és armat cavaller i marxa satisfet.
- En l'episodi dels molins de vent, l'agosarat cavaller veu una trentena de gegants que mouen amenaçadorament els braços, i ell es llança a l'atac sense escoltar els prec de Sancho que l'avisen que no hi ha cap gegant. Les aspes d'un molí fan la resta.
- Una altra vegada en el camp, don Quijote veu dos ramats de xais, és a dir, dos exèrcits que es preparen per a la batalla. Després de fer una descripció a Sancho dels combatents d'un i altre bàndol, de les seves armes i dels seus escuts, participa en l'escomesa a favor d'un dels dos exèrcits. Els pastors l'abaten a cops de roc.
- En un altre episodi, amo i escuder es topen amb una comitiva de dotze homes condemnats a galeres custodiats per soldats. Don Quijote els atura i parla amb ells. Després, obeint un dels principis de la cavalleria medieval (alliberar els esclaus), don Quijote deixa anar tots els delinqüents els quals, en adonar-se que els han alliberat un cavaller il·luminat i el seu escuder, els estomaquen i els roben.

El cavaller de la Trista Figura dóna l'esperit

Cansat i melancòlic, en l'últim episodi, don Quijote torna a casa i emmalalteix, ja no s'aixecarà del llit, però durant l'agonia recupera el seny. Així, acaben les desventures d'aquest personatge singular, entranyable i bondadós, que ja fa quatre-cents anys que cavalca amb Sancho Panza per les pàgines de la literatura universal i de l'imaginari col·lectiu, divertint tant els lectors i lectores de les generacions passades com els de les presents.

Cervantes dedica un epitafi a don Quijote:

*Yace aquí el hidalgo fuerte
que a tanto extremo llegó
de valiente, que se advierte
que la muerte no triunfó
de su vida con su muerte.
Tuvo a todo el mundo en poco,
fue el espantajo y el coco
del mundo, en tal conyuntura,
que acreditó su ventura
morir cuerdo y vivir loco.*

El Quixot a les biblioteques

En les biblioteques del Sistema de Lectura Pública de Catalunya (SLPC) podeu trobar gran varietat d'edicions de la novel·la més famosa de Cervantes, com també, la resta de la seva obra. Pel que fa a la bibliografia sobre Cervantes i el *Quixot*, ja us podeu imaginar que és molt extensa, nosaltres, però, us proposem els llibres que ens han ajudat a elaborar aquesta guia de lectura.

- Riquer, Martí de. *Para leer a Cervantes*. Bcn: El Acantilado-Quaderns Crema, 2003.
- Nabokov, Vladimir. *Curso sobre el Quijote*. Bcn: Ediciones B, 1997.
- Allen, John J. *Para leer el Quijote*. Madrid. Cátedra, 2004
- Feros, Antonio. *España en tiempos del Quijote*. Madrid. Taurus, 2004
- Unceta, María. *Ruta de don Quijote*. Madrid. El País Aguilar, 2004
- Maldonado, Gabriel. *Quién es quién en el Quijote y en el Quijote de Avellaneda*. Madrid. Acento, 2004
- Riley, E.C. *Introducción al Quijote*. Bcn. Crítica, 1990
- Plaza, José María. *Mi primer Quijote*. Madrid. Espasa Calpe, 2004

Per als més petits

- López Narváez, Concha. *Andanzas de don Quijote y Sancho*. Madrid. Bruño, 2004
- Knister. *Kika superbruja y don Quijote de la Mancha*. Madrid. Bruño, 2004
- Obiols, Anna. *Las aventuras de don Quijote*. Bcn. Lumen, 2004
- Sánchez Aguilar, Agustín. *Don Quijote de Miguel de Cervantes*. Bcn. Vicens Vives, 2004
- Correia, Anna Cristina. *Don Quijote*. Ed. Trisán, 1999

Don Quijote i el cinema

- *Don Quijote* dirigida per Orson Welles. Vellavisión, 2001.
- *Don Quijote* en dibuixos animats dirigida i realitzada per Cruz Delgado. Romagosa Internacional, 1997.
- *El caballeros don Quijote* dirigida per Manuel Gutiérrez Aragón. Gonafilm, 2002.

Enllaços d'Internet

- <http://www.elingeniosohidalgo.com/>
- <http://www.donquijotedelamancha2005.com/>
- <http://cvc.cervantes.es/>
- http://www.diba.es/biblioteques/especiales/quixot_2005/ivcentenari.asp

